

Om billedhuggeren Anne Marie Carl-Nielsen

Anne Marie Carl-Nielsen arbejder på busten af Carl Nielsen, ca. 1928. Fotografiet forefindes på Carl Nielsen Museet, og fotografen bag billedet er ukendt. Anne Marie Carl-Nielsen udførte i sin karriere et stort antal portrætter, både i form af relieffer og som rumlige skulpturer. Portrætbusten af hendes mand, komponisten Carl Nielsen, var bestilt af Göteborg Koncerthus. (Red.)

Tekst af Nina Høgh-Jensen

"Her er ikke tale om mand eller kvinde, - jeg er kunstner," svarede Anne Marie Carl-Nielsen en mandlig kollega, da han kommenterede på hendes succes som kvindelig billedhugger. Som det fremgår af citatet, var det for hende ikke bedriften i at være slået igennem på grund af sit køn eller på trods af sit køn. Hendes udtalelse peger nærmere på hendes holdning til kunsten som en frigjort instans, der ikke er underlagt kønnets bånd. Anne Marie Carl-Nielsen udmærkede sig som en anerkendt billedhugger, der trods sin berømte mand - Carl Nielsen - aldrig stod i hans skygge.

Hele sit liv igennem gik hun egne veje. Fra den monumentale rytterstatue på Christiansborgs ridebane til de små, naturtro skildringer og skitser af gårdens dyr og videre til livagtige buste og portrætter. Anne Marie Carl-Nielsen bevægede sig inden for billedhuggerkunsten med en opsigtsvækkende sikkerhed, der synes at kendetegne hele hendes oeuvre, såvel som hendes person.

I 1908 vandt Anne Marie Carl-Nielsen konkurrencen om et ryttermonument for kong Christian den 9. Arbejdet med monumentet kom til at strække sig over en meget lang årrække. Dette havde begrundelse i mange forhold, for eksempel måtte Anne Marie Carl-Nielsen foretage væsentlige ændringer i forhold til det oprindelige udkast. I 1928 var ryttermonumentet færdigstøbt og blev indviet på pladsen ved Christiansborgs ridebaner i København. (Red.)

Fotograf: Pylle Søndergaard 2014.

Trods tidens normer og barrierer formåede hun at forfølge sin kunst og opnå stor anerkendelse. Alt sammen sideløbende med et dedikeret engagement for kvindelige kunstners vilkår. Allerede fra barnsben forekom det hende naturligt at tegne og skabe. Med ler fra moderens køkkenhave formede hun små kalve og heste og lod sig inspirere af de rammer og den natur, der omgav hende. At det ikke sømmede sig for kvinder at uddanne sig inden for kunsten, blev hun mindet om af sin familie, men i sidste ende var det også dem, der hjalp hende i retningen af hendes drøm om København og kunsten.

Da Det Kongelige Kunstakademi endnu ikke tillod kvindelige elever, måtte hun søge undervisning andetsteds og efter flere afslag fra prominente mandlige kunstnere faldt valget på billedhuggeren August Saabye, der havde en venligsinde indstilling til kvindelige kunstnere. At Anne Marie Carl-Nielsen gav sig i kast som billedhugger, er endnu et bevis på, at hun fra begyndelsen gjorde op

med rammerne for sit køn. I sin kraftfuldhed og styrke blev billedhuggerkunsten forbundet med mandlige kunstnere. Det vakte derfor megen opsigt, at en kvinde begav sig ud i genren. August Saabye var selv elev på Kunstakademiet fra 1842. Han var blevet skolet i traditionen efter Thorvaldsen og havde ligesom den anerkendte billedhugger også tilbragt studieår i Rom.

Saabye befandt sig et sted mellem den klassicisme, som han kendte fra Thorvaldsen, og den franske naturalisme. To stilistiske retninger der også påvirkede Anne Marie Carl Nielsen. I begyndelsen af 1900-tallet var han underviser på Kunstakademiets Kunsthøjskole for Kvinder. Hos August Saabye fik Anne Marie Carl-Nielsen sin første succesoplevelse, da hun med en buste blev optaget på Charlottenborgs kunstudstilling, hvilket var et vindende argument overfor forældrene om at lade hende fortsætte sin uddannelse i København. Efter et indgående - og yderst intenst - arbejde med skulpturer af kalve, udstillede Anne Marie Carl-Nielsen igen på Charlottenborg i 1887. En af de små skulpturer blev købt af Kunstforeningen for 700 kr., hvilket var mere end hendes far fik for sine kalve på barndomsgården, hvilket medvirkede til at han fik respekt for datterens arbejde. Gåpåmod, ihærdighed og teknisk snilde karakteriserede hende især, og med tiden lønnede al hendes flid sig i form af medaljer, legater og priser. Alt sammen tjente til, at hun kunne rejse rundt i Europa og gå på opdagelse i kunsthistorien lige fra Renæssancens store mestre til samtidens nyskabende forgangsløbere. Det er karakteristisk for Anne Marie Carl-Nielsen, at hun gennem hele sit virke forholder sig til tidens kunstnere, men uden nogensinde at lade sig kategorisere.

"Havfrue", bronze 1921, Statens Museum for Kunst. En nystøbning (billedet) blev i 2009 opstillet ved Det Kongelige Bibliotek.

Fotograf Pylle Søndergaard 2014.

Anne Marie Carl-Nielsen og Kvindelige Kunstneres Samfund

Med en stålfast vilje og et følsomt gemyt arbejdede Anne Marie Carl-Nielsen desuden for at forbedre kvinders vilkår, så de kunne opnå samme status som deres mandlige kollegaer. Et konfliktbetonet emne, der i tiden var særdeles aktuelt. I 1908 fik kvinderne stemmeret ved kommunalvalg, efterfulgt af stemmeret til folketingsvalg i 1915. Desuden var 1908 også året, hvor Kunstskolen for kvinder blev optaget i Akademiet. Det har derfor sin væsentlighed, at Anne Marie Carl-Nielsen levede i en tid, hvor netop kvinders rettigheder var under revidering. I 1916 var hun medvirkende til oprettelsen af Kvindelige Kunstneres Samfund (KKS) sammen med Marie Henriques og Helvig Kinch. Formålet var at arbejde for kvindelige kunstneres vilkår, så deres rettigheder var kompatible med deres mandlige kollegaer. Med tiden voksede medlemstallet, og i dag kan Kvindelige Kunstneres Samfund kalde sig en af verdens ældste faglige foreninger. Anne Maries livslange engagement i KKS placerer hende yderst centralt i samtidens ligestillingsdebat. Da foreningen etableredes, var Anne Marie Carl-Nielsen allerede godt på vej til at blive en anerkendt kunstner, og hendes karriere medvirkede således til at bane vejen for andre aspirerende kvindelige kunstnere.

Kilde:

Teksten er et sammendrag fra artiklen: *"Her er hverken tale om mand eller kvinde - jeg er kunstner."* af Nina Høgh-Jensen, In: 100 års øjeblikke – Kvindelige Kunstneres Samfund, 2014, SAXO.

Se desuden litteraturliste og database for KKS-arkivet på www.kks-kunst.dk (Red.)